

Ю В І Л Е І

ГЛИБИНОЮ НАУКОВОЇ МУДРОСТІ (до 80-річчя професора Івана Сабадоша)

Лише той Учитель, хто живе так, як навчає
Григорій Сковорода

12 травня 2024 року відомому мовознавцеві, доктору філологічних наук, професору кафедри української мови Ужгородського національного університету і просто чудовій людині та мудрому наставнику виповнилося славних 80 років!

Іван Васильович Сабадош – відомий у слов'янському світі лінгвіст, автор праць із діалектології, лінгвістичної географії, лексикографії, термінології, знавець міжмовних та міждіалектних зв'язків, нагороджений знаком «Відмінник освіти України» (2000), удостоєний почесного звання «Заслужений працівник освіти України» (2008).

Народився Іван Сабадош 12 травня 1944 року в селі Сокирниця Хустського району Закарпатської області в простій селянській родині. Батьки Івана Васильовича навчили своїх дітей любити й поважати рідне слово, показали той скарб, який є в кожного з нас, але ми не завжди вміємо його розгледіти. Іван Васильович у розмовах часто згадує батьків, які дарували йому життєву мудрість, навчили глибини мислення, сили волі й духу, безмежного прагнення до праці, прищепили любов і повагу до рідної землі та визначили ціннісні орієнтири, які супроводжуватимуть знаного мовознавця протягом усього життя.

Іван Васильович пройшов довгий шлях становлення науковця – від студента філологічного факультету Ужгородського державного університету до знаного в усьому світі україніста, діалектолога, поціновувача українських говорів. 1961 року вступив на філологічний факультет Ужгородського державного університету, але 1963 року Іван Васильович перервав навчання (1963–1966 рр. – служба в армії), яке згодом продовжив, а 1969 року вступив до аспірантури.

1974 року Іван Васильович Сабадош захистив кандидатську дисертацію на тему: «Лексика лісосплаву українських говорів району Карпат» (одного з найбільш архаїзованих пластів лексики), а 1986 – докторську дисертацію на тему: «Форму-

вання української ботанічної номенклатури». Відтоді Іван Васильович тісно пов'язує коло своїх наукових інтересів саме з ботанічною лексикою української мови. Водночас він ґрунтовно досліджує проблеми української лексикографії та термінології.

Іван Сабадош – автор низки фундаментальних праць, зокрема: «Формування української ботанічної номенклатури» (Ужгород, 1996), «Атлас ботанічної лексики української мови» (Ужгород, 1999), «Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району» (Ужгород, 2008; 2021 (2-е видання, змінене і доповнене)), «Історія української ботанічної лексики (XIX – початок XX століття)» (Ужгород, 2014), «Українська лексика в просторі і часі» (Ужгород, 2015), «Українські назви рослин: історія, етимологія» (Ужгород, 2019).

2008 року професор Іван Сабадош опублікував перше видання Словника закарпатської говірки села Сокирниця, в якому вміщено близько 16 тис. діалектних слів, записаних автором протягом 25 років у говірці марамороського типу закарпатського діалекту, яка для нього є рідною. За типом це був диференційний словник, який традиційно має певні особливості. На той час Словник закарпатської говірки села Сокирниця був найбільшим серед діалектних словників повоєнного періоду такого типу. Після першого видання словника-діалектолог не зупинився і протягом 13 років продовжив записувати нові слова, щоб 2021 року видати друге видання Словника.

Тепер це найбільше словникове видання наших років. Значно доповнений Словник уміщує понад 22,2 тис. діалектних слів (не враховуючи фонетичних варіантів). Більшість реєстрових слів супроводжується ілюстраціями зі зв'язного мовлення, а також прислів'ями, приказками, загадками, уривками з народних пісень та зразками інших видів усної народної творчості. У багатьох словникових статтях подаються фраземи, складені назви.

2014 року мовознавчий світ побачив працю «Історія ботанічної української лексики (XIX – початок XX ст.)». У монографії на лексичному матеріалі, зафіксованому в пам'ятках української писемності, Іван Сабадош досліджує історію ботанічної лексики української мови XIX – початку XX ст. на загальнослов'янському тлі, характеризує склад і джерела поповнення назв рослин у цей період, простежує тенденції номінації рослин.

Ще одним дослідженням Івана Сабадоша є монографія «Українська лексика в просторі і часі» (2015). Це збірник праць самого автора, де вміщено дослідження української лексики з погляду її територіального варіювання, історії, джерел поповнення, походження. Досліджено міжмовні та міждіалектні зв'язки на лексичному рівні.

У монографії «Українські назви рослин: історія, етимологія» (2019), яку Іван Васильович вважає найвагомішим науковим виданням, автор досліджує ботанічну лексику з погляду її історії, джерел поповнення, походження, територіального варіювання. Аналіз українських назв рослин здійснено на значному фактичному матеріалі, узятому з писемних пам'яток, опублікованих і рукописних, зі словників різних типів та інших джерел української мови. Залучено до аналізу матеріали інших слов'янських та низки неслов'янських мов. Простежено розвиток наукової ботанічної номенклатури української мови, її становлення, стабілізацію, нормалізацію, кодифікацію. Майже кожна лексична назва має відповідник латинською мовою. Це ґрунтовне наукове дослідження, яке знайде свого читача не тільки серед мовознавців, а й серед істориків, етнологів, ботаніків і всіх тих, хто любить і шанує українське слово.

Іван Сабадош є видатним українським мовознавцем, чия наукова спадщина зробила вагомий внесок у розвиток українського мовознавства. Його праці залишаються важливими джерелами для подальших досліджень і мають значний вплив на сучасну мовознавчу науку. Завдяки його зусиллям українська мова та її вивчення отримали нові перспективи, що сприяє збереженню та розвитку української мовної спадщини. Дослідження Івана Васильовича Сабадоша сприяють кращому розумінню історії та розвитку української мови, виявленню її унікальних особливостей та взаємозв'язків з іншими мовами. Він також активно займається популяризацією української мови, сприяючи її вивченню та використанню в академічному середовищі та поза ним.

Крім монографій, перу Івана Сабадоша належать понад 200 статей, наукових розвідок, рецен-

зій, навчально-методичних посібників. Професор Іван Сабадош є постійним членом редакційних колегій фахових українських видань, а також закордонних – член робочої групи з підготовки міжнародного проекту багатотомного «Загальнослов'янського атласу», член авторського колективу з підготовки кількатомного академічного «Словника гуцульських говірок» (підготував до друку частину на літеру «З»), відповідальний редактор наукового фахового видання «Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства» (2006–2019 рр.), член редколегії Наукового вісника Ужгородського університету (Серія: Філологія), заступник головного редактора журналу Центру гунгарології «Acta Hungarica», член редколегій інших наукових видань. Іван Васильович часто виступає офіційним опонентом на захистах докторських і кандидатських дисертацій. Протягом 2002–2004 рр. був членом експертної ради з мовознавства ВАК України та довгий час очолював вчену раду із захисту кандидатських дисертацій.

Професор нині керує написанням кандидатських дисертацій. Під керівництвом Івана Сабадоша наукові роботи захистили його учні – Ольга Миголінець, Еріка Гоца, Оксана Негер, Олеся Харківська, Галина Шкурко, й надалі працюють над науковими дослідженнями аспіранти. Благословенний Богом на навчання інших, він завжди вміє дати глибоко наукові й доречні поради, його мудрі настанови допомагають подолати будь-які перешкоди на шляху до омріяної мети, а особлива віра в тебе надихає до нових звершень.

Крім наполегливої праці та вагомих наукових здобутків професора І.В. Сабадоша, варто відзначити й чесність, людяність та добросовісність. Завжди у своїх вчинках Іван Васильович намагається керуватися розумом, відкидати все зайве і приймати правильне виважене рішення. На першому місці для нашого ювіляра залишається самовіддана любов до праці й величезне бажання навчити чомусь своїх вдячних учнів. Мудрі настанови в легкій і доступній формі вчитель-діалектолог несе в аудиторії своїм студентам. Із повагою до них, завжди із хорошим настроєм Іван Васильович передає молодому поколінню основи своєї мудрості. Це, напевно, і є основним кредо його життя.

стежиною життя Івана Васильовича супроводжує чудова людина, мудра й турботлива дружина, талановитий педагог, ласкава мама і прекрасна бабуся – Анна Іванівна. Дружина для нашого ювіляра є другом, колегою та мудрим радником, яка завжди підтримує та розрадить. Разом подружжя виховало двох дітей, мають трьох онуків та правнука.

Дорогий наш Іване Васильовичу, вельмишановний ювіляре, нехай Бог дарує Вам міцне здоров'я та довголіття, можливість творити високу науку, нести у світ знання та культуру. Хай Вас завжди супроводжує любов та шана, людське тепло й доброзичливість. Нехай Ваш ювілей ознаменує новий рубіж у житті, дасть сил і насаги до нових починань, адже ми завжди чекаємо від Вас нових статей, монографій, бо, тримаючи в руках монографії Івана Васильовича, часто замислюєшся: чи зміг би ти написати хоча б половину? Нехай усі Ваші плани та ідеї, дорогий наш Ювіляре, реалізуються легко та невимушено, а дороговказна зірка сяє довгі роки. Будьте нашою гордістю, бо ми з гордістю і високо піднятою головою завжди промовляємо, що саме Ви є нашим науковим наставником і мудрою опорою та підтримкою. Будьте здорові, щасливі, непереможні, як є непереможною є наша держава! Зі святом Вас, шановний Іване Васильовичу!

Із нагоди 80-річчя професора Івана Сабадоща в Ужгородському національному університеті

14 травня 2024 року відбулася УРОЧИСТА АКАДЕМІЯ, яка об'єднала керівництво університету, велику й дружню родину філологічного факультету та мовознавців із різних куточків України (<http://surl.li/uehzb>).

Подарунком для Ювіляра стала презентація фільму «Сторінками словника життя» (ідея і сценарій Олесі Харківської та Галини Шкурко): <https://www.youtube.com/watch?v=56c-NXR8C3c&t=1169s>.

Олеся ХАРЬКІВСЬКА,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови УжНУ,
<https://orcid.org/0000-0002-8145-8069>;

Галина ШКУРКО,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови УжНУ,
<https://orcid.org/0000-0003-4872-3809>